

ก้าวไปด้วยกัน...สู่ความเสมอภาคทางการศึกษา

EDQUITY MOVEMENT

สิงหาคม 2567

“เด็กทุกคน
ต้องได้เรียน”

ก้าวต่อไป THAILAND ZERO DROPOUT

เคลื่อนขบวน THAILAND ZERO DROPOUT

เคาะประตูบ้านพาน้อง

กลับสู่เส้นทางการศึกษา

ทุกพื้นที่

ถึง...เพื่อนภาคีที่รักทุกท่าน

นับตั้งแต่วันเด็กแห่งชาติประจำปี 2567 ที่ผ่านมา รัฐบาลได้แสดงความมุ่งมั่นที่จะเสริมสร้างโอกาสทางการศึกษาให้แก่เด็กและเยาวชนเพื่อลดความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย โดยประกาศเดินหน้ามาตรการ 'Thailand Zero Dropout' เพื่อแก้ไขปัญหาเด็กหลุดออกจากระบบการศึกษาให้เป็น 'ศูนย์' ภายในปี พ.ศ. 2570

จากจุดเริ่มต้นนั้น ที่ประชุมคณะรัฐมนตรี (ครม.) มีมติเห็นชอบมาตรการนี้ไปเมื่อวันที่ 28 พฤษภาคม ที่ผ่านมา พร้อมผลักดันให้เป็นวาระแห่งชาติ ก่อนมอบหมายให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ เอกชน รวมไปถึงภาคีเครือข่าย ทั้ง 21 หน่วยงาน ให้เริ่มดำเนินการเพื่อนำไปสู่การค้นหาเด็กและเยาวชนที่หลุดออกจากระบบการศึกษา ติดตามช่วยเหลือ และพาพวกเขา กลับเข้าสู่ระบบการศึกษาอีกครั้ง

ผมอยากให้เพื่อนภาคีเครือข่ายทุกท่านเห็นว่า มาตรการ Thailand Zero Dropout เปรียบเหมือนขบวนรถไฟด่วนพิเศษที่ได้แล่นออกจากขานชาลาเป็นที่เรียบร้อยแล้ว และกำลังเดินทางไปยังสถานีปลายทางต่างๆ เพื่อรับเด็กและเยาวชนที่หลุดออกจากระบบการศึกษาเหล่านี้กว่า 1.02 ล้านคน ร่วมขบวนไปสู่ปลายทาง นั่นคือ การเข้าถึงโอกาสทางการศึกษาที่เสมอภาคกัน โดยมี 'บันได 5 ชั้น' ที่เปรียบเหมือนขุมทางรถไฟที่พวกเราทุกคนต้องแล่นผ่านเพื่อไปถึงจุดหมายปลายทางคือ

มาตรการ Thailand Zero Dropout เปรียบเหมือนขบวนรถไฟด่วนพิเศษที่ได้แล่นออกจากชานชาลาเป็นที่เรียบร้อยแล้ว และกำลังเดินทางไปยังสถานีปลายทางต่างๆ เพื่อรับเด็กและเยาวชนที่หลุดออกจากระบบการศึกษาเหล่านี้กว่า 1.02 ล้านคน ร่วมขบวนไปสู่ปลายทาง นั่นคือ การเข้าถึงโอกาสทางการศึกษาที่เสมอภาคกัน

- การสำรวจข้อมูลเด็กที่หลุดออกจากระบบ
- การติดตามช่วยเหลือเด็กแบบรายบุคคล
- การจัดการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นและตอบโจทย์ชีวิต
- การส่งต่อผ่านเครือข่ายการเรียนรู้ในพื้นที่
- การพัฒนาเด็กและเยาวชนให้เป็นกำลังสำคัญของประเทศ

ก่อนที่พวกเราทุกคนจะเดินทางไปถึงสถานีปลายทางได้นั้น ไม่อาจปฏิเสธได้ว่า ความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เข้ามาช่วยกัน 'ค้นหา-ช่วยเหลือ-ส่งต่อ-ดูแล' ตลอดสายทาง คือสิ่งสำคัญที่สุด เพื่อให้เด็กและเยาวชนเหล่านี้ ได้ถูกส่งต่อขึ้นขบวนรถไฟแห่งการศึกษาขบวนนี้ ที่จะทำให้พวกเขาเดินทางไปสู่จุดหมายทางการศึกษาที่เท่าเทียมและเสมอภาค

ตลอดระยะเวลา 3 เดือนที่ผ่านมา โครงการ Thailand Zero Dropout ได้ kick off ไปแล้วในพื้นที่ 25 จังหวัดนำร่อง เริ่มตั้งแต่ช่วงเดือนกรกฎาคม 2567 ซึ่งเป็นเรื่องที่น่ายินดีว่า การดำเนินงานผ่านการใช้กลไกในระดับจังหวัดและท้องถิ่น ส่งผลให้การค้นหาและคัดกรองเป็นไปอย่างรวดเร็ว และเป็นที่น่าสนใจว่า ภาคเครือข่ายในท้องถิ่นสามารถระบุตำแหน่งแห่งที่สถานะของเด็กที่หลุดออกจากระบบการศึกษาในพื้นที่ของพวกเขาได้อย่างรวดเร็ว ทำให้เราได้ทราบข้อมูลเบื้องต้นว่า มีเด็กจำนวนมากที่ถูก 'แซ่แข็ง' ทางการศึกษามากกว่า 4-5 ปีเลยทีเดียว

การบูรณาการค้นหาและช่วยเหลือผ่านกลไกในระดับพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นความร่วมมือร่วมใจของทั้งอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (อพม.) และ อาสาสมัครประจำหมู่บ้าน (อสม.) ไม่ได้หยุดเพียงแค่การค้นหาเด็กและเยาวชนที่กำลังประสบปัญหาเท่านั้น หากยังได้รับข้อมูลที่เป็นประโยชน์ นำไปสู่การให้ความช่วยเหลือและส่งต่อเด็กและเยาวชนเหล่านี้กลับเข้าสู่เส้นทางการศึกษาที่เหมาะสม หลายพื้นที่ที่มีการออกแบบการศึกษาที่ยืดหยุ่น รองรับผู้เรียนที่มีความต้องการหลากหลาย

สามารถตอบโจทย์เงื่อนไขชีวิตพวกเขาได้มากกว่าการศึกษาในระบบ เพราะการช่วยเหลือเด็กให้ได้รับโอกาสที่เสมอภาคนั้นต้องคำนึงเสมอว่า เด็กแต่ละคนล้วนต้องเผชิญปัญหาที่แตกต่างกันไป ไม่ว่าจะเป็นปัญหาความยากจน สภาพร่างกายที่ไม่พร้อมหรือพิการ การอยู่อาศัยในถิ่นทุรกันดาร หรืออยู่ในวังวนของความรุนแรง ฯลฯ

ดังนั้น ระบบการศึกษาต้องยืดหยุ่นให้มากขึ้นและเปิดกว้างสำหรับทุกคน เด็กๆ สามารถเรียนที่ไหน เมื่อไรก็ได้ หลังจบการศึกษาแล้วต้องมีภาคเอกชนมารับช่วงต่อ เพื่อให้พวกเขาได้มีงานทำ มีรายได้ และมีโอกาสหลุดพ้นจากกับดักความยากจนในที่สุด การจัดการศึกษาที่ดีจึงต้องเสริมสร้างทั้งทักษะการเรียนรู้ ทักษะชีวิต ทักษะอาชีพ เพื่ออนาคตที่ดีของพวกเขาเอง

ไม่เพียงแค่นั้น ในหลายพื้นที่ก็เริ่มปรากฏผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลง ดังเช่นครูเล็กครูน้อยจำนวนมากที่ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญ เกิดความคิดริเริ่มในการ 'นำการศึกษาไปหาเด็ก' ผ่านฐานข้อมูลและการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในท้องถิ่นที่เห็นความสำคัญของการศึกษา เพื่อกระจายโอกาสทางการศึกษาให้เข้าถึงตัวเด็กอย่างเสมอภาคกัน

นอกจากนี้ ภาคเอกชนเป็นอีกหนึ่งกลไกสำคัญที่ได้เข้ามามีส่วนรองรับเด็กที่จบการศึกษาแล้ว ทั้งการฝึกทักษะอาชีพ การฝึกงาน และรับเข้าทำงาน ซึ่งภาครัฐสามารถสร้างแรงจูงใจด้วยมาตรการทางภาษีให้กับสถานประกอบการภาคเอกชนที่ได้เข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของโครงการ Thailand Zero Dropout อีกด้วย

ทั้งหมดนี้ ผมมีความยินดีอย่างยิ่งว่า รถไฟขบวนนี้มีความเป็นไปได้สูงมากที่จะเดินทางไปถึงสถานีปลายทางในปี 2570 พร้อมกับเด็กทุกคนที่ได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างเสมอภาคกันและไม่มีใครต้องหลุดออกจากระบบการศึกษาอีก

ในปี 2568 ที่จะถึงนี้ พวกเราทุกคนมีความตั้งใจที่จะขยายพื้นที่แห่งโอกาสให้กว้างไกลมากยิ่งขึ้น ครอบคลุมทุกจังหวัด ทุกภูมิภาคของประเทศไทย เป็นเครือข่ายที่ถักทอกันและพร้อมเรียนรู้ไปด้วยกัน

สุดท้ายนี้ ผมขอหยิบยกภาษิตในภาษาอังกฤษขึ้นมาเปรียบเปรยถึงมาตรการ Thailand Zero Dropout และขอแชร์ให้เพื่อนภาคีทุกท่านได้มองเห็นภาพร่วมกันอีกครั้ง

"It takes a village to raise a child." - *การพิงบนาเด็กคนหนึ่งต้องใช้คนทั้งชุมชน*

ความหมายระหว่างบรรทัดก็คือ การที่จะเลี้ยงดูเด็กสักคนให้เติบโตขึ้นมาเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพนั้น ย่อมต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจของทั้งชุมชนมาช่วยกันสร้างสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ที่ดีให้กับเด็ก เพื่อให้เด็ก ๆ เหล่านั้นเติบโตขึ้นอย่างเต็มศักยภาพ

ร่วมขบวนรถไฟนี้ไปด้วยกัน...
สู่สถานีปลายทาง เพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา

ไกรยศ ภัทรวาท

INSIDE OUT & OUTSIDE IN

ก้าวต่อไป THAILAND ZERO DROPOUT

เดินหน้าพาน้องกลับสู่เส้นทางการศึกษา

มาตรการ 'Thailand Zero Dropout' ที่รัฐบาลได้ประกาศให้เป็นวาระแห่งชาติยังคงเดินหน้าขับเคลื่อนอย่างเข้มข้นในทุกพื้นที่ จากนโยบายสู่ภาคปฏิบัติ ตามพันธสัญญาทางสังคมที่รัฐบาลให้ไว้ว่า "เด็กทุกคนต้องได้เรียน" และภายในปี 2570 เด็กที่หลุดอยู่นอกระบบการศึกษา 1.02 ล้านคน ต้องเป็น 'ศูนย์' ซึ่งเป็นหนึ่งในการกำจัดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา

ตามมติคณะรัฐมนตรี (ครม.) เมื่อวันที่ 28 พฤษภาคม 2567 ได้มอบหมายให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องรับไปพิจารณาดำเนินการต่อไปตามลำดับ

1.

มาตรการค้นหาเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาผ่านการบูรณาการและเชื่อมโยงข้อมูลของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะข้อมูลของกระทรวงศึกษาธิการ (ศธ.) ข้อมูลทะเบียนราษฎรของกระทรวงมหาดไทย (มท.) และมอบหมายให้กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม เป็นหน่วยงานรับผิดชอบหลัก

2.

มาตรการติดตาม ช่วยเหลือ ส่งต่อ และดูแลเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา โดยบูรณาการการทำงานระหว่างหน่วยงานต่างๆ การจัดการศึกษาเชิงพื้นที่แบบบูรณาการด้วยกลไกคณะกรรมการระดับจังหวัด โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน รวมถึงจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการแบบเบ็ดเสร็จระดับตำบล เช่น 'ศูนย์ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาระดับตำบล' ในความดูแลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.)

3.

มาตรการจัดการศึกษาและเรียนรู้แบบยืดหยุ่น มีคุณภาพ และเหมาะสมกับศักยภาพของเด็กและเยาวชนแต่ละราย โดยให้การรับรองคุณวุฒิหรือเทียบโอนคุณวุฒิการศึกษาใบประกอบอาชีพหรือวิชาชีพได้

4.

มาตรการส่งเสริมผู้ประกอบการภาคเอกชนให้เข้ามาร่วมจัดการศึกษาหรือการเรียนรู้ในลักษณะ Learn to Earn ให้เด็กและเยาวชนอายุ 15-18 ปี ได้พัฒนาทักษะการทำงานที่สอดคล้องกับตลาดแรงงาน เหมาะสมตามศักยภาพและมีรายได้เสริมระหว่างการศึกษา

ปฏิบัติการพาน้องกลับเข้าสู่โลกของการศึกษากำลังเดินทางไปตามแนวคิด 'ปวงชนเพื่อการศึกษา' (All for Education) หรือการมีส่วนร่วมพัฒนาการศึกษาของทุกภาคส่วน สอดคล้องกับการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDG Goals) ขององค์การสหประชาชาติ (United Nations: UN) ที่กำหนดให้เป้าหมายการศึกษาที่เสมอภาคและทั่วถึงเป็นเป้าที่ 4 (SDG4)

องค์กรโลกให้กำลังใจ Thailand Zero Dropout จากจิ๊กซอว์ตัวเล็กๆ สู่ภาพใหญ่ระดับชาติ

ตามทื่องค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ที่ให้ความสำคัญกับงานด้านการศึกษา จนเป็นที่มาของการประกาศ ‘ปฏิญญาจอมเทียน’ เมื่อปี 2533 โดย ซูฮยอน คิม (Soohyun Kim) ผู้อำนวยการสำนักงานยูเนสโกประจำกรุงเทพฯ และผู้แทนประเทศไทย เมียนมา ลาว และสิงคโปร์ (Director of the UNESCO Regional Office in Bangkok and Representative to Thailand, Myanmar, Lao PDR and Singapore) ได้กล่าวถึงมาตรการ Thailand Zero Dropout ของไทยว่า โครงการดังกล่าวมีความทันต่อเหตุการณ์ เพราะจากสถิติทั่วโลกแสดงให้เห็นถึงความน่าเป็นห่วงว่าเด็กมีแนวโน้มไม่ได้ไปโรงเรียนเพิ่มขึ้น และปัญหานี้เป็นปัญหาร้ายแรงโดยเฉพาะกับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

มาตรการ Thailand Zero Dropout ของประเทศไทยเดินมาถูกทางแล้ว ประเทศไทยเดินมาถูกทาง เพราะมีการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติระดับพื้นที่ ทำให้เห็นภาพการทำงานระดับใหญ่ครอบคลุมแทบทุกจังหวัดทั่วประเทศ โดยกระจายความรับผิดชอบไปยังหน่วยงานระดับท้องถิ่นและระดับท้องที่ ซึ่งเป็นจิ๊กซอว์สำคัญที่จะช่วยเติมเต็มการทำงานให้บรรลุตามเป้าหมาย ตัวชี้วัดความสำเร็จของนโยบายจึงขึ้นอยู่กับคุณภาพของการดำเนินการในระดับพื้นที่ ดังนั้นจึงต้องอาศัยความร่วมมือและกลไกการทำงานของเครือข่ายทุกระดับ

รูปธรรมของมาตรการนี้เห็นได้จากมติ ครม. ที่มอบหมายให้แต่ละกระทรวงบูรณาการและเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างกัน พร้อมทั้งจัดให้มีกลไกคณะกรรมการระดับจังหวัด ไปจนถึงระดับอำเภอและตำบล

สุดท้ายนี้ ผู้ปกครองและชุมชนควรเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อช่วยเหลือนักเรียนที่อยู่นอกระบบ การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนจะช่วยสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ที่สนับสนุนโรงเรียนในระดับท้องถิ่นได้

“การกระจายอำนาจให้ผู้นำท้องถิ่นและระดมทรัพยากรร่วมกับพันธมิตรภาคเอกชนจะช่วยเสริมสร้างความยั่งยืนของโครงการนี้ รวมถึงเสริมสร้างความห่วงใยของชุมชนและการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ให้มาร่วมกันสร้างระบบ

โครงการใหม่นี้ (Thailand Zero Dropout) แสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่นอันแรงกล้าของประเทศไทย ต่อการศึกษาที่เท่าเทียมและครอบคลุม ... การพาเด็ก 1 ล้านคนกลับเข้าสู่การศึกษาอีกครั้งภายในปี 2570 จำเป็นต้องมีการร่วมมือกันจากทั้งรัฐบาลและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมด

นิเวศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนในพื้นที่มากขึ้น” ซูฮยอน คิม กล่าว

นอกจากนี้เธอยังเสนอว่า ประเทศไทยควรจัดให้มีช่องทางการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น มีโปรแกรมการศึกษาทางเลือกและรูปแบบการเรียนรู้ที่ปรับให้เหมาะกับเด็กๆ กลุ่มนี้ ซึ่งมีบริบทชีวิตที่แตกต่างกัน โดยเป็นการเรียนรู้แบบแยกตามโจทย์ชีวิต วุฒิการศึกษาขั้นต่ำ และการฝึกอาชีพที่สามารถให้ทางเลือกได้มากขึ้นสำหรับนักเรียนที่อาจประสบปัญหาการเรียนในระบบโรงเรียนแบบดั้งเดิม รวมถึงการใช้เทคโนโลยีและการเรียนรู้แบบผสมผสานจะช่วยเพิ่มการมีส่วนร่วมได้ และมีเนื้อหาดิจิทัลที่ตอบสนองความต้องการเฉพาะ จะสามารถกระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและศึกษาต่อได้ ตลอดจนบทบาทของผู้นำท้องถิ่นและการระดมทรัพยากรร่วมกับพันธมิตรภาคเอกชน จะช่วยเสริมสร้างความยั่งยืนของโครงการ Thailand Zero Dropout

ส่วนทางด้าน คยองซอน คิม (Gyeongseong Kim) ผู้อำนวยการองค์การยูนิเซฟประเทศไทย (UNICEF Representative for Thailand) ได้กล่าวสนับสนุนการทำงานของรัฐบาลไทยไว้เช่นกันว่า นโยบาย Thailand Zero Dropout จะช่วยลดจำนวนเด็กที่หลุดจากระบบให้กลับเข้าสู่ระบบได้ และถือเป็นโอกาสสำคัญในการแก้ไขอุปสรรคในระบบการศึกษาได้อย่างทันที่

“

การช่วยให้เด็กกว่า 1 ล้านคน
ได้กลับเข้าสู่ระบบการศึกษาอีกครั้ง
หรือก้าวเข้าสู่ทางเลือกการศึกษาที่
ยืดหยุ่น ถือเป็นก้าวสำคัญของการ
ศึกษาไทยในการสร้างระบบการ
ศึกษาที่รับรองได้ว่าจะไม่มีเด็กคนใด
ถูกทิ้งไว้ข้างหลังอย่างแท้จริง

”

เธอก้าวด้วยว่า การบรรลุเป้าหมายนี้และการเตรียมพร้อมป้องกันไม่ให้เกิดหลุดออกจากระบบการศึกษา
อีกครั้งถือเป็นสิ่งสำคัญ หากเราต้องการบรรลุเป้าหมาย SDG4 ด้านการศึกษาของประเทศไทย สามารถเรียนรู้
จากประเทศอื่นๆ ที่ดำเนินกลไกนี้ได้สำเร็จมาแล้ว เช่น ในสหรัฐอเมริกา ลิทัวเนีย สหราชอาณาจักร โคโซโว
และมาเลเซีย ประเทศต่างๆ นี้ได้จัดทำ ‘ระบบเตือนภัยล่วงหน้า’ (Early Warning System) เพื่อติดตามการ
เข้าเรียน พฤติกรรม และผลการเรียน ในฐานะตัวบ่งชี้การลาออกกลางคัน จากนั้นจึงใช้ข้อมูลนี้ในการสนับสนุน
ให้เหมาะกับนักเรียน และลดอัตราการลาออก สร้างทางเลือกการศึกษาที่ยืดหยุ่น มอบความรู้และทักษะผ่าน
ประสบการณ์การทำงาน ความรับผิดชอบในครัวเรือน การฝึกอบรมที่ไม่เป็นทางการ งานอดิเรก การทำงาน
อาสาสมัคร และการแสวงหาความรู้บนอินเทอร์เน็ต เป็นต้น

เสียงชื่นชมของตัวแทนองค์กรระดับโลกอย่าง UNESCO และ UNICEF สะท้อนได้ว่ามาตรการ Thailand Zero
Dropout จะเป็นหมุดหมายสำคัญของการสร้างความเสมอภาค ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา และช่วย
สร้างหลักประกันคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับเด็กและเยาวชนในอนาคตได้

ข้อสังเกตของตัวแทนองค์กรทั้งสองเห็นตรงกันว่า การบูรณาการความช่วยเหลือแก่เด็กและเยาวชนจำเป็นต้องอาศัยพลังของทุกเครือข่าย โดยเฉพาะการทำงานระดับพื้นที่และระดับผู้ปฏิบัติงาน ไม่ว่าจะเป็นผู้นำ
ท้องถิ่น ผู้นำชุมชน สถานศึกษา ซึ่งจะสามารถเข้าถึงปัญหาได้อย่างทั่วถึงมากขึ้น ประกอบกับต้องมีการสร้าง
ระบบสนับสนุนที่ครอบคลุมในระดับท้องถิ่น เพื่อลดช่องว่างในการทำงาน

ความหมายก็คือ เมื่อกระจายความช่วยเหลือลงไปในแต่ละพื้นที่ จะช่วยให้เกิดการจัดสรรภาระหน้าที่ได้อย่าง
ครอบคลุมทั่วถึง ทำให้ปัญหามีขนาดเล็กลง สามารถเจาะจงเป็นรายกรณีได้ และมีโอกาสประสบความสำเร็จ
ได้จริง

จากการสำรวจสถานการณ์เด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาของไทย อายุระหว่าง 3-18 ปี พบว่ามีจำนวน
1.02 ล้านคน (ข้อมูล ณ วันที่ 30 พฤศจิกายน 2566) เด็กกลุ่มนี้จำเป็นต้องได้รับการติดตามดูแลและหาทาง
ช่วยเหลือเป็นรายกรณี ซึ่งความสำเร็จของนโยบายดังกล่าวจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่ออาศัยความร่วมมือร่วมใจของ
หน่วยงานในระดับปฏิบัติการหรือระดับพื้นที่ ประกอบกับแนวทางแก้ปัญหาที่หลากหลายและยืดหยุ่นถือเป็น
สิ่งสำคัญที่จะช่วยตอบโจทยชีวิตของผู้เรียนเป็นรายบุคคลได้

ถัดจากนี้คือตัวอย่างการทำงานของเครือข่ายปฏิบัติการในระดับพื้นที่ ซึ่งคลุกคลีอยู่กับปัญหา และทำงานด้วย
ความมุ่งมั่น จนอาจเรียกได้ว่าเป็นโมเดลต้นแบบให้กับพื้นที่อื่นๆ สามารถศึกษาเรียนรู้ สร้างแรงบันดาลใจ
ให้กับคนทำงาน เพื่อนำไปสู่การขยายผลต่อไปได้

อ่านเพิ่มเติม: ยูเนสโกและยูนิเซฟ
ชื่นชมนโยบาย Thailand Zero
Dropout คือจุดเปลี่ยนสำคัญในการ
สร้างความเสมอภาคทางการศึกษา
ของไทย เพื่อบรรลุเป้าหมาย SDG4

‘บุรีรัมย์’ เด็กเกือบเอาตัวต้องเป็นศูนย์

จังหวัดบุรีรัมย์นับเป็นอีกหนึ่งพื้นที่ที่นำจับตามอง ด้วยเครือข่ายการทำงานในพื้นที่ที่เข้มแข็ง ทั้งศึกษานิเทศก์จังหวัดบุรีรัมย์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัด (สกร.) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ตลอดจนผู้บริหารโรงเรียนและคณะครูจากโรงเรียนต่างๆ

เฉพาะจังหวัดบุรีรัมย์ มีการสำรวจพบเด็กและเยาวชนที่หลุดจากระบบการศึกษาจำนวน 17,586 คน โดยภาคการศึกษาล่าสุดสามารถติดตามเด็กกลับเข้าสู่ระบบการศึกษาแล้วจำนวนหนึ่ง อีกส่วนหนึ่งอยู่ระหว่างวางแผนช่วยเหลือดูแลเป็นรายกรณี ภายใต้แรงสนับสนุนจากศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอ และอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (อพม.) จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งเป็นจิตอาสาที่เข้าใจปัญหาและใกล้ชิดกับคนในพื้นที่เป็นอย่างดี

ผลการสำรวจข้อมูลดังกล่าวนำไปสู่การค้นหาเด็ก และมีข้อค้นพบด้วยว่า ปัญหาความยากจน ปัญหาสุขภาพ ความบกพร่องทางการเรียนรู้ และครอบครัวห่างไกล คือสาเหตุหลักที่ทำให้เด็กเยาวชนในพื้นที่ต้องหลุดออกจากระบบการศึกษากลางคัน

ขั้นตอนในการนำเด็กกลับเข้าสู่ชั้นเรียนนั้นจำเป็นต้องมีเอกสารเทียบหน่วยกิตให้ถูกต้องตามที่ระเบียบกำหนดไว้ ซึ่ง สกร. ได้พยายามประสานกับสถานศึกษาเดิมเพื่อให้เด็กได้รับเอกสารเทียบหน่วยกิตและสามารถกลับเข้าเรียนได้อย่างต่อเนื่อง ลดการสูญเสียเวลาจากการต้องกลับไปเริ่มต้นเรียนใหม่ โดยจะออกวุฒิการศึกษาในรูปแบบผลการเรียนล่าสุด ซึ่งขั้นตอนดังกล่าวจะช่วยสร้างโอกาสที่จะพาเด็กกลับสู่การเรียนรู้ได้สะดวกราบรื่นขึ้น จึงจำเป็นต้องประสานความร่วมมือกับสถานศึกษาทุกแห่งให้เข้าใจตรงกันในเรื่องนี้

ทั้งนี้ เมื่อวันที่ 19 กรกฎาคม 2567 พลตำรวจเอกเพิ่มพูน ชิดชอบ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ พร้อมด้วยผู้บริหาร นายณรงค์ชัย เจริญรุจิทรัพย์ ผู้ช่วยปลัดกระทรวงศึกษาธิการ นายเอกราช ชวีวัฒน์ รองอธิบดีกรมส่งเสริมการเรียนรู้ นายสุรินทร์ มั่นประสงค์ ผู้ช่วยเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ลงพื้นที่ศึกษาแนวทางแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนหลุดนอกระบบการศึกษาในจังหวัดบุรีรัมย์ ร่วมกับ ดร.ไกรยศ ภัทราวาท ผู้จัดการกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) ณ ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์

ภายหลังรับฟังประเด็นปัญหาในพื้นที่แล้ว ได้มอบหมายให้ศึกษานิเทศก์จังหวัดรับหน้าที่เป็นฝ่ายบริหารจัดการเพื่อทำให้ Thailand Zero Dropout ขับเคลื่อนให้ได้ ขณะที่ สกร. ต้องเป็นหน่วยงานหลักในการสแกนหาเด็กและเยาวชนทุกคนที่ไม่พบรายชื่อในระบบ และร่วมทำงานกับ อพม. ตามมาตรการค้นหา-ช่วยเหลือ-ส่งต่อ-ดูแลเด็กหลุดนอกระบบการศึกษารูปแบบที่มีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้ได้ให้แนวทางว่า หากเด็กต้องการเรียนต่อในโรงเรียนเดิมหรือโรงเรียนในพื้นที่ใกล้บ้าน ให้ดำเนินการประสานกับโรงเรียนหรือเขตพื้นที่รับช่วงต่อในการรับเด็กเข้าเรียน ดูแลไม่ให้เกิดกรณีหลุดซ้ำ และจัดให้มีการศึกษายืดหยุ่นในลักษณะ ‘1 โรงเรียน 3 รูปแบบ’ ใช้วิธีการทำงานแบบคิดนอกกรอบ เพื่อช่วยเหลือเด็กทุกคนในจังหวัดบุรีรัมย์ให้ได้เรียน

ที่สำคัญเมื่อเด็กกลับเข้าสู่การศึกษาแล้ว ระบบการดูแลของโรงเรียนถือเป็นตาข่ายรองรับอีกชั้นที่จะช่วยป้องกันไม่ให้เกิดหลุดจากระบบเพิ่มอีก รวมถึงบูรณาการเชื่อมโยงกับหน่วยงานภายนอกเพื่อส่งต่อนักเรียนไปถึงเป้าหมาย หากโรงเรียนและเครือข่ายในพื้นที่เข้มแข็ง ปัญหาเด็กหลุดจากระบบการศึกษาย่อมจะคลี่คลายในที่สุด

สร้างชีวิตใหม่ให้เด็กชายแดนภาคใต้ ในกระบวนการยุติธรรม

เด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรมที่หลุดจากระบบการศึกษา เป็นอีกกลุ่มหนึ่งในเป้าหมาย Thailand Zero Dropout ที่จำเป็นต้องได้รับการช่วยเหลืออย่างทั่วถึง เพื่อให้เด็กเหล่านี้ได้รับโอกาสในการเริ่มต้นชีวิตใหม่

กระทรวงยุติธรรมตระหนักถึงความสำคัญของปัญหานี้ จึงได้ร่วมมือกับ กสศ. และภาคีเครือข่าย เพื่อผลักดันให้เด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรม รวมถึงเด็กในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้รับโอกาสทางการศึกษา สร้างพลเมืองที่มีคุณภาพ สู่งาน ยุติความยากจนข้ามรุ่น และลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา

วันที่ 24 กรกฎาคม 2567 ณ ลานสานฝัน อุทยานการเรียนรู้ TK Park จังหวัดยะลา พันตำรวจเอกทวิ สอดส่อง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ได้ประกาศเจตนารมณ์ในการช่วยเหลือเด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรม ซึ่งจากการสำรวจข้อมูลพบว่าในจำนวนผู้ต้องขังทั้งหมด 299,499 คน มีระดับการศึกษาต่ำกว่าชั้นพื้นฐานถึง 230,914 คน คิดเป็น 77.11% ส่วนใหญ่เรียนจบชั้นประถมศึกษา รองลงมาคือระดับมัธยมต้น มัธยมปลาย ปวช. ตามลำดับ

พันตำรวจเอกทวิ เชื้อมน้ำว่า การศึกษาจะเป็นหัวใจสำคัญของการให้โอกาสผู้ที่กระทำผิดให้กลับเข้าสู่สังคมได้ โดยจะต้องพัฒนาหลักสูตรการศึกษาที่ยืดหยุ่นให้เข้ากับเด็กเยาวชนเป็นรายคน ซึ่งการจัดการศึกษาให้กับเด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรมถือได้ว่าเป็นสถานศึกษาระดับพื้นฐานที่ใหญ่มากในประเทศไทย โดยมอบหมายให้หน่วยงานของกระทรวงยุติธรรมในจังหวัดชายแดนภาคใต้และพื้นที่ที่มีความพร้อมเดินหน้าก่อน เพื่อเป็นตัวแบบให้กับพื้นที่อื่นๆ ทั่วประเทศ

“วันนี้เราพบแล้วว่า คนที่ยังไม่ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานหรือการศึกษาก่อนบังคับส่วนใหญ่อยู่ในเรือนจำ ตัวเลขดังกล่าวถือว่าเป็นวิกฤตทางการศึกษาที่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องมาดูกันว่าจะทำอะไรให้ทุกคนซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของหน่วยงานต่างๆ ของราชทัณฑ์ทั้ง 143 แห่ง หรือที่เรียกว่า ‘คนที่อยู่หลังกำแพง’ ให้ได้รับการศึกษาเท่าเทียมกับคนข้างนอก และต้องเป็นการศึกษาที่มีคุณภาพทั้งในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน การศึกษาสายอาชีพ หรือด้านอาชีพต่างๆ ซึ่งจะต้องมีการ

ออกแบบให้สอดคล้องกับบริบทของผู้ต้องโทษในแต่ละพื้นที่”

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม กล่าวไว้ว่า ปัญหาความเหลื่อมล้ำในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ต้องแก้ไขด้วยการศึกษา หมายถึงการได้รับความยุติธรรมให้การศึกษา นำการทหารและการเมือง โดยให้กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ร่วมกับ กสศ. ออกแบบหลักสูตรให้เด็กได้เข้าถึงการศึกษาค้นคว้าหลากหลายรูปแบบ หรือการศึกษาแบบยืดหยุ่น ผ่านศูนย์การเรียนรู้ต่างๆ นอกเหนือจากรูปแบบการศึกษาในระบบ ซึ่งเคยทำมาแล้วหลายโครงการกับ กสศ. เช่น การส่งเสริมให้เอกชนเข้ามาร่วมจัดการศึกษากับศูนย์การเรียนรู้ เพื่อการเทียบวุฒิการศึกษา การฝึกอาชีพสำหรับเด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เป็นต้น

“อยากให้เห็นว่าเรื่องนี้เป็นวิกฤต เป็นอันตราย เป็นความรุนแรงที่มองไม่เห็น ถ้าแก้ปัญหาการศึกษาได้ ก็จะแก้ปัญหาผู้ต้องราชทัณฑ์ล้านเรือนจำได้ คิดว่าวันนี้เป็นสิ่งท้าทายที่สุดของจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพราะผู้ต้องราชทัณฑ์ทั้งหมดในภาคใต้จบการศึกษาขั้นพื้นฐานเพียง 55% นี่ คือวิกฤตของพื้นที่ที่ต้องช่วยกันแก้ด้วยความตั้งใจ ช่วยคนหนุ่มสาวที่ก้าวพลาดให้กลับมาเป็นทรัพยากรสำคัญของประเทศ” พันตำรวจเอก ทวิ กล่าว

1 โรงเรียน 3 รูปแบบ สร้างห้องเรียนที่ยืดหยุ่น สร้างทางเลือกที่หลากหลาย

วงศ์สัน คุณาภณิโชติ

ผู้อำนวยการโรงเรียนนวมราช 7 จังหวัดราชบุรี

ในภาพรวมของจังหวัดราชบุรีเป็นพื้นที่ที่มีพรมแดนติดกับประเทศเมียนมา จังหวัดของเราจึงมีทั้งเด็กชายแดน ชายขอบ ซึ่งเป็นเด็กกะเหรี่ยง ทำให้ประเมินได้ค่อนข้างยากว่ามีเด็กนอกระบบการศึกษาจำนวนเท่าไร ดังนั้นต้องมีการจำแนกกลุ่มให้ชัดเจนเพื่อจะวิเคราะห์ข้อมูลได้ถูกต้อง และนำไปสู่การช่วยเหลือเด็กให้ได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างทั่วถึง

ที่ผ่านมาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรีได้จัดประชุมหาแนวทางแก้ปัญหาเด็กหลุดจากระบบการศึกษา โดยนำโครงการจัดการศึกษาที่เรียกว่า '1 โรงเรียน 3 รูปแบบ' เข้ามาปรับใช้ วัตถุประสงค์คืออยากให้มีโรงเรียนใดโรงเรียนหนึ่งทำเป็นต้นแบบ ทางโรงเรียนนวมราช 7 เลยตัดสินใจว่าเราจะรับเรื่องนี้เข้ามาดำเนินการ โดยลำดับแรกจะดำเนินการเฉพาะเด็ก

ในโรงเรียนของเราเองก่อน ซึ่งตอนนี้เรามีเด็กประมาณ 25 คนที่กำลังติดตามช่วยเหลือ ถ้าเราทำตรงนี้สำเร็จจะสามารถขยายผลไปยังพื้นที่อื่นๆ ในตำบลของเราได้

โครงการ 1 โรงเรียน 3 รูปแบบในที่นี้คือ การศึกษาในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย เราทำทั้ง 3 อย่างไปพร้อมกัน ตามบริบทชีวิตของเด็ก ซึ่งการศึกษาในระบบเราจะจัดให้มีการเรียนการสอนตามหลักสูตรปกติ ส่วนที่เพิ่มขึ้นมาคือการศึกษา นอกระบบ โดยเราจะจัดการเรียนการสอนให้มีความยืดหยุ่นมากขึ้น ทั้งในแง่เวลาเรียนและการวัดประเมินผล ส่วนการศึกษาตามอัธยาศัย เราเน้นในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับทักษะอาชีพการงานที่เด็กแต่ละคนทำอยู่ เช่น งานรับจ้าง งานเกษตร ซึ่งเนื้อหาแต่ละวิชาจะเป็นไปตามอัธยาศัยที่ผู้เรียนสามารถเลือกเองได้ ไม่ว่าจะประกอบอาชีพใดก็ตาม แต่สิ่งนั้นต้องมาจากพื้นฐานชีวิตหรือภาระงานที่เขาต้องทำ เราจึงเรียกว่าการศึกษาตามอัธยาศัย

ขั้นตอนการทำงานในเบื้องต้น เราจะจัดเด็กออกเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มแรกคือ 'เด็กในระบบ' ซึ่งจะเรียนในห้องเรียนตามปกติทั่วไป

กลุ่มที่ 2 คือ 'เด็กเสี่ยงหลุดออกจากระบบ' และเด็กที่หลุดออกไปแล้ว เด็กกลุ่มนี้คือเด็กที่เรียนไม่จบ ทั้งด้วยปัญหาที่บ้าน ปัญหาส่วนตัว พอเขาไม่สามารถมาโรงเรียนได้จึงไม่มีสิทธิ์สอบ เพราะการเรียนในระบบจะต้องผ่านเกณฑ์เรื่องจำนวนเวลาเข้าเรียนอย่างน้อย 80 เปอร์เซ็นต์

เด็กกลุ่มนี้จะเป็นเด็กอายุไม่เกิน 15 ปี ซึ่งเป็นอายุที่อยู่ในเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับ กฎหมายบ้านเรากำหนดว่าเด็กวัยนี้ต้องจบการศึกษาภาคบังคับ แต่ถ้าอายุเกินจากนี้แล้วเขาก็มีสิทธิ์ที่จะไม่เรียน กฎหมายเราเป็นแบบนั้น ซึ่งเราพบว่าเด็กหลายคนมีปัญหายากจน บางคนต้องหยุดเรียนไปทำงาน พอมีเงินแล้วค่อยมาเรียน ถ้าไม่มีเงินก็กลับไปทำงานต่อ

แนวทางการจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กกลุ่มนี้คือ อาจจะต้องมาเข้าเรียนในระบบ ในห้องเรียนปกติ และอาจจะต้องเรียนนอกระบบไปด้วย โดยใช้ชุดการเรียนออนไลน์ควบคู่กันไปเพื่อให้จบการศึกษา

กลุ่มที่ 3 เราใช้คำว่า 'เด็กนอกระบบ' คืออายุเกิน 16 ปีแล้ว สำหรับเด็กกลุ่มนี้เราจะมีชุดการเรียนออนไลน์และต้องเข้าเรียนเต็มตัวในห้องเรียนที่เราจัดเตรียมไว้

ตลอดการทำงานที่ผ่านมา เรามีภาคีเครือข่ายท้องถิ่นหลายฝ่ายที่ร่วมสนับสนุนโครงการ และมีภาคีจากภายนอก เช่น สถานประกอบการ เจ้าของไร่ เจ้าของกิจการ โดยทางโรงเรียนได้ทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) กับภาคเอกชนต่างๆ เพื่อช่วยในการจัดการศึกษาให้กับเด็ก พร้อมกับมีการดูแลติดตามจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอย่างสม่ำเสมอ และมีมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี (มจธ.) ทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงคอยให้คำปรึกษาในด้านวิชาการ

ตอนนี้เราพยายามร่างหลักสูตรให้มีความชัดเจน เพื่อเป็นแนวทางให้โรงเรียนอื่นสามารถจัดการศึกษาในรูปแบบนี้ได้ โดยกระบวนการต้นแบบจะมาจากโรงเรียนของเราเป็นแกนหลักในการดำเนินการ

เราใช้หลักสูตรของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) เหมือนกันหมด เพียงแต่รูปแบบการเรียน การวัดประเมินผล อาจจะแตกต่างกันตามบริบทของผู้เรียน เช่น เรามีเคสเด็กเลี้ยงวัว และทำงานรับจ้างต่างๆ เราก็จะเอาอาชีพของเขามาดูว่าตรงกับตัวชี้วัดไหนในวิชาการเรียนบ้าง ทำให้เขาสามารถเทียบโอนการทำงานนั้นมาเป็นรายวิชาได้โดยไม่ต้องมาเรียน เพราะถือว่าการที่เขาไปทำงานก็คือการเรียนเหมือนกัน ฉะนั้นการเรียนแบบนี้จะช่วยลดเวลาและลดขั้นตอนลงได้มาก

เราเองงานที่เด็กทำมาเป็นตัวตั้ง เพื่อที่จะเทียบกับหลักสูตรแกนกลางให้บรรลุตามตัวชี้วัดที่กำหนด แต่หากตัวชี้วัดไหนที่ไม่สามารถบรรลุได้ เราก็จะให้เด็กเข้ามาเรียนผ่านชุดการเรียนออนไลน์เป็นตัวเสริม

การศึกษาคือการให้โอกาส แต่การจะดึงเด็กกลับมาก็ไม่ง่าย ต้องอาศัยความคุ้นเคยกับเด็ก อาศัยความไวใจ ครูของเราที่ออกไปติดตามเด็กๆ ให้กลับมาเข้าโครงการก็คือครูที่เคยสอนพวกเขาทั้งนั้น ฉะนั้นจึงไม่ยากในการเข้าถึงตัวเด็ก เพราะไม่ใช่คนแปลกหน้า แต่ครูก็ต้องหาวิธีโน้มน้าว ต้องใช้เหตุผลในการชักจูงเขากลับมา ทำให้เขามองเห็นอนาคตที่ดีขึ้นหากได้เรียนหนังสือ

เรามีนักเรียนต้นแบบที่เราสามารถดึงเขากลับเข้ามาสู่เส้นทางการศึกษา โดยที่เขาายังต้องทำงานเลี้ยงวัว รับจ้างทำงานในไร่ข้าวโพด ก็เป็นตัวช่วยให้คนอื่นเห็นว่าเขเรียนจบได้จากการศึกษาที่ยืดหยุ่นแบบนี้ พอเรียนจบภาคบังคับแล้ว ที่เหลือเขาก็ตัดสินใจเองได้ว่า จะเรียนต่ออีกไหม หรือถ้าจะออกไปประกอบอาชีพ อย่างน้อยเขาก็มีวุฒิ ม.3 เอาไปสมัครงาน เป็นใบเบิกทางสู่ออนาคตต่อไปได้

'ลำปาง one team' ทุกคนคือเจ้าของปัญหา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิดา เหล่ามตระกูล

คณบดีคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
และคณะทำงานสมัชชาการศึกษา นครลำปาง

เราอาศัยคำสั่งแต่งตั้งของท่านผู้ว่าฯ เป็นเครื่องมือในการระดมแต่ละหน่วยงานมาทำงานร่วมกัน เพราะถ้าขอความร่วมมืออย่างเดียวคงไม่มีใครมา ตามวัฒนธรรมการทำงานของหน่วยราชการไทย

จุดสตาร์ทของลำปาง one team เริ่มต้นจากเอาข้อมูลมาทางให้คณะทำงานมองเห็นปัญหาและเป็นเจ้าของปัญหาร่วมกัน เรียกได้ว่าเป็นการทำงานบนฐานข้อมูล ใช้ข้อมูลมาสร้างความตระหนัก แล้วช่วยกันระดมสมองหาแนวทางแก้ไข เอาข้อมูลเด็ก 3,633 คน ออกมาเคลียร์ว่าอยู่ตรงไหน เพื่อจะได้ติดตาม ค้นหา และช่วยเหลือเป็นรายบุคคลต่อไป

จากประสบการณ์ที่ผ่านมา คนที่เก็บข้อมูลได้ลึกก็คือ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (อพม.) ส่วนครูกรมส่งเสริมการเรียนรู้ (สกร.) (หรือ กศน. เดิม) ก็จะทำหน้าที่ติดตามเด็กโต 15 ปีขึ้นไป ถ้าเป็นเด็กเล็ก 2-5 ปี เราจะใช้บริการครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (ศพด.) หลักการทำงานเราคือ ทำอย่างไรที่จะอำนวยความสะดวกให้กับคนทำงานมากที่สุด โดยไม่เพิ่มภาระงานให้กับเขา เพียงแต่ให้เขาทำหน้าที่เดิม แล้วเอาข้อมูลมาแชร์กัน

เมื่อสำรวจข้อมูลเบื้องต้นแล้วปรากฏว่า จากเด็ก 3,633 คน มี 183 คน กลับเข้าสู่ระบบเรียบร้อยแล้ว สะท้อนว่าแต่ละฝ่ายก็ได้ดำเนินงานและให้ความช่วยเหลืออย่างต่อเนื่อง

ข้อมูลจากระบบสารสนเทศเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา หรือ iSEE (Information System for Equitable Education) ของ กสศ. พบว่า มีเด็กในพื้นที่จังหวัดลำปางตกหล่นจากระบบการศึกษาจำนวน 3,633 คน หรือคิดเป็น 12.3% ของเด็กวัยเรียนทั้งหมด

พอเราได้รับทราบข้อมูลนี้ ประกอบกับรัฐบาลมีมาตรการ Thailand Zero Dropout เราจึงนำมาพูดคุยหารือกัน ตั้งแต่เจ้าภาพหลักคือศึกษานิเทศก์จังหวัด สมัชชาการศึกษา นครลำปาง คณะกรรมการการจัดการศึกษาลำปางที่มีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ไปจนถึงแกนนำเครือข่ายในพื้นที่

เนื่องจากเราเคยได้รับการสนับสนุนจาก กสศ. หลายเรื่อง ทั้งโครงการขับเคลื่อนโรงเรียนพัฒนาตนเองเชิงพื้นที่ (Teacher and School Quality Movement-Area: TSQM-A) และโครงการการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา จังหวัดลำปาง (Area-based Education: ABE) ซึ่งเราได้ทำงานร่วมกันมาโดยตลอด ฉะนั้นเมื่อมีนโยบายใดที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ทีมของเรา ก็พร้อมดำเนินการทุกเรื่อง

ในอดีตแต่ละหน่วยเคยทำงานแบบต่างคนต่างทำตามความรับผิดชอบ จนกระทั่งเห็นว่าควรบูรณาการร่วมกัน เราจึงนำข้อเสนอต่างๆ ให้กับผู้ว่าฯ จนมีคำสั่งให้แต่งตั้งคณะทำงาน 'ลำปาง one team' คือทีมเดียวทำทุกเรื่อง โดยมีสมัชชาการศึกษา นครลำปางเป็นผู้เชื่อมประสาน

เราพบว่าปัญหาเด็กหลุดจากระบบการศึกษาเป็นปัญหาที่ซับซ้อน บางกรณีผู้ปกครองติดยาเสพติดและเป็นผู้ขายด้วย ทำให้เด็กกลายเป็นกลุ่มเสี่ยง ไปเรียนบ้าง ไม่ไปเรียนบ้าง บางทีผู้ปกครองเสพยาจนเป็นโรคจิตเภท จนเด็กไม่ได้รับการดูแล และด้วยความที่เด็กรู้สึกเป็นห่วงพ่อแม่ ก็จะไม่กล้าให้ข้อมูลกับเรา เพราะกลัวพ่อแม่ถูกจับ เด็กก็เลยยอมทนเอา บางครั้งก็ไม่ได้ไปเรียนเพราะต้องคอยดูแลพ่อแม่ ฉะนั้นปัญหาจึงไม่ได้อยู่ที่ตัวเด็กเพียงอย่างเดียว แต่มาจากหลายสาเหตุ ทั้งปัญหาครอบครัว ยาเสพติด ความยากจน ฯลฯ

หลังจากค้นหาคัดกรองเด็กแล้ว ถ้าเป็นเด็กกลุ่มเสี่ยงหรือกลุ่มสีแดง เราต้องหาทางช่วยเหลือเร่งด่วน ส่วนเด็กกลุ่มสีเขียว เช่น พ่อแม่ดูแลเอาใจใส่ดี แต่มาจาก บ้านช่องผูกงัง ไม่มีรถส่งไปโรงเรียน ปัญหานี้ไม่ซับซ้อนมาก เราอาจหาทุนช่วยเหลือได้ หรือ อปท. อาจจัดหารถรับส่ง จัดงบประมาณซ่อมแซมบ้านได้

บทบาทของภาควิชาการ ในส่วนแรกเราจะตั้ง Case Manager (CM) คอยดูแลเด็กเป็นรายกรณี หน้าที่ของภาควิชาการคือเสริมพลัง เสริมความรู้ให้กับ CM เหล่านี้ให้มีแนวปฏิบัติในการช่วยเหลือเด็กที่ถูกต้อง

อีกประเด็นที่เราสนใจคือ '1 โรงเรียน 3 รูปแบบ' คือการศึกษาในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย เราพยายามประสานกับโรงเรียนต้นแบบในพื้นที่ใกล้เคียงมาพูดคุยแลกเปลี่ยน เช่น ให้เด็กสามารถทำงานไปด้วย เรียนออนไลน์ไปด้วย แล้วค่อยเทียบโอนหน่วยกิต เพื่อจะได้รับวุฒิการศึกษา นอกจากนี้ยังมีสถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการ TSQM-A กับเราประมาณ 39 แห่งทั่วจังหวัดลำปาง ซึ่งเป็นอีกเครือข่ายที่จะมาร่วมกันพัฒนาการศึกษา 1 โรงเรียน 3 รูปแบบ

งานอีกส่วนหนึ่งที่สำคัญไม่แพ้กัน นอกจากการแก้ไขปัญหาเด็กหลุดออกจากระบบแล้ว เรายังต้องป้องกันเด็กที่มีความเสี่ยงจะหลุดจากระบบด้วย ในส่วนนี้เรามุ่งเน้นการเสริมพลังให้กับครู โดยใช้กระบวนการที่เรียกว่า 'ครูนักจิตวิทยา' โดยให้นักวิชาการเข้าไปช่วยพัฒนาครูในโรงเรียน ทำงานร่วมกับสถานักเรียน เพื่อเฝ้าระวังเพื่อนนักเรียนที่มีความเสี่ยง แล้วหาทางป้องกันไว้ก่อนที่เด็กเหล่านี้จะหลุดออกไป

อีกประเด็นที่ท้าทายคือ การทำงานสื่อสารและสานต่อ กรณีที่หัวหน้าหน่วยงานหมดวาระหรือย้ายออกไป เราต้องหาวิธีประสานกับคนใหม่ ขอเข้าพบปะพูดคุยชี้แจง อาศัยความขยันไม่ย่อท้อ ถ้าเจตนาธรรมณ์ของโครงการเราดี มีประโยชน์ต่อเด็กและเยาวชน เชื่อว่าทุกท่านก็ยอมเห็นด้วยและให้ความร่วมมือกับเราด้วยดี

สุดท้ายเราเชื่อมั่นว่า ลำปางจะสามารถทำได้ตามเป้าหมาย Thailand Zero Dropout เด็กทุกคนต้องได้เรียน

ทำงานบนฐานข้อมูล โฟกัสปัญหาให้ถูกจุด

นิพนธ์ รัตนาคม

นายกสมาคมอาสาสร้างสุข

หัวหน้าโครงการการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ จังหวัดสงขลา

ตัวเลขของเด็กที่หลุดออกจากระบบการศึกษาในจังหวัดสงขลา มีจำนวน 23,000 คน ปัญหานี้ทำให้หน่วยงานท้องถิ่นรู้สึกหวั่นไหวต่ออนาคตของเด็กและเยาวชนในพื้นที่ของเราเป็นอย่างมาก ล่าสุดศึกษาธิการจังหวัดสงขลา ภาศึกรจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ (Area Based Education: ABE) และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ได้ขยับตัวครั้งใหญ่ด้วยการร่างคำสั่งแต่งตั้งคณะทำงาน Thailand Zero Dropout เพื่อแก้ปัญหาโดยเฉพาะ และนำเข้าสู่การพิจารณาในระดับจังหวัดเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ต่อจากนี้เราจะเฝ้าระวังการประชุมคณะทำงานที่ถูกแต่งตั้งขึ้นมา เพื่อติดตามสถานการณ์และร่วมกันหาทางแผนแนวทางแก้ไขปัญหาคณะทำงานที่หลุดออกจากระบบการศึกษาต่อไป

ก่อนหน้านี้ ศึกษาธิการจังหวัด ภาศึ ABE และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้เริ่มเดินสายไปพูดคุยทำความเข้าใจกับหน่วยงานท้องถิ่นหลายแห่งในจังหวัดสงขลา ทางข้อมูลตัวเลขออกมาดู เพื่อให้ทุกฝ่ายมองเห็นปัญหาร่วมกัน ซึ่งทางท้องถิ่นเองก็รับทราบข้อมูลจากกระทรวงมหาดไทยในเบื้องต้นแล้ว และแสดงความกระตือรือร้นต่อปัญหานี้มาก หลังจากเห็นตัวเลขของเด็กที่หลุดออกจากระบบการศึกษาที่มีจำนวนค่อนข้างมาก ทำให้หลายแห่งเริ่มดำเนินการติดตามค้นหาเด็กกลุ่มเปราะบางเหล่านี้ทันที

จากความร่วมมือในครั้งนี้นำไปสู่การทำ MOU ระหว่างหน่วยงาน เพื่อแต่งตั้งคณะทำงานขึ้นมาแก้ไขปัญหาโดยตรง นอกจากนี้ ยังมีการจัดตั้งสมัชชาการศึกษาจังหวัดสงขลา เพื่อดูแลภาพรวมทั้งหมด พร้อมทำงานควบคู่ไปกับภาคีภาคส่วนต่างๆ

อย่างไรก็ดี ในเบื้องต้นเราต้องตั้งสมมติฐานก่อนว่า เด็กจำนวน 23,000 คนนี้เป็นเด็กกลุ่มไหนบ้าง เราต้องสำรวจและจำแนกปัญหาให้ชัดเจน ว่าเป็นเด็กนอกระบบหรือเด็กที่ตกหล่นออกจากระบบการศึกษา เมื่อจัดกลุ่มปัญหาแล้ว เราต้องตั้งคำถามต่ออีกว่า ทำไมพวกเขาถึงตกหล่นจากระบบการศึกษา พวกเขาไปเป็นประชากรแฝงในพื้นที่อื่นหรือเปล่า ประสบปัญหาความยากจนหรือไม่ หรือเป็นเด็กในโรงเรียนสอนศาสนาอิสลาม

จากตรงนี้เองทำให้เราพยายามหาความร่วมมือกับทางมหาวิทยาลัยและสถาบันการศึกษาในพื้นที่ เพื่อทำวิจัยเชิงลึกว่า เด็กที่หลุดออกจากระบบการศึกษาในสงขลามีกี่กลุ่ม มีเหตุและปัจจัยอย่างไรที่ทำให้พวกเขาต้องหลุดออกจากระบบการศึกษา ทศตนคติของพวกเขาที่มีต่อระบบการศึกษาเป็นอย่างไร อะไรที่ทำให้เกิดตัวเลขอย่างนี้ขึ้นมา

จากการสำรวจเบื้องต้นเราพบว่า ปัญหาของเด็กมีหลายรูปแบบแตกต่างกันไป เช่น เด็กบางคนต้องออกจากโรงเรียนไปขายน้ำหอม ต้องทำหน้าที่เป็นเสาหลักของบ้าน ต้องทำงานเลี้ยงน้องและยายที่ชราภาพ ทำให้ไม่สามารถเรียนหนังสือในระบบการศึกษาปกติได้ มิฉะนั้นจะทำให้รายได้ของครอบครัวขาดหายไป ซึ่งกรณีแบบนี้เราพบว่า หากมีการจัดการศึกษาที่ยืดหยุ่นมากขึ้นจะสามารถตอบโจทย์ชีวิตของพวกเขาได้ โดยอาจพาเด็กกลับ

เข้าสู่การเรียนแบบการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) ที่มีความยืดหยุ่นมากกว่า เป็นต้น ด้วยเหตุนี้เราจึงมองว่าหากมีงานศึกษาวิจัยรองรับ เราจะสามารถวางแผนออกแบบการศึกษาให้มีทางเลือกที่หลากหลาย ซึ่งจะช่วยแก้ไขปัญหานี้ในระยะยาวได้

คณะทำงานของเราตั้งเป้าหมายในการทำงานแก้ไขปัญหาลูกหลานที่หลุดออกจากระบบการศึกษาในระยะยาว ไม่ใช่การทำแบบปีต่อปี จึงมีความจำเป็นอย่างมากที่จะต้องสร้างกลไกในการบริหารจัดการที่เป็นระบบ อย่างแรกคือ กลไกในการติดตามสถานการณ์อย่างต่อเนื่อง ในเมื่อเรามี อสม. ดูแลติดตามปัญหาด้านสาธารณสุขในระดับหมู่บ้านอยู่แล้ว ภาครัฐก็ควรส่งเสริมให้เกิดกลไกติดตามปัญหาการศึกษาในระดับชุมชนด้วย ซึ่งสำคัญมากเช่นเดียวกัน

ต่อมาคือ กลไกของภาครัฐ จำเป็นที่จะต้องเข้าถึงระบบข้อมูลได้ง่าย ต้องมีเจ้าภาพจัดทำฐานข้อมูลกลาง เพื่อให้หน่วยงานทั้งระดับท้องถิ่น พื้นที่ และภูมิภาค สามารถเข้าถึงได้ง่าย ลดขั้นตอนเอกสารราชการในการขอข้อมูล ทำให้สามารถติดตามสถานการณ์เพื่อเฝ้าระวังและแก้ไขปัญหาได้ทันที

สุดท้ายคือ ต้องหาจุดโฟกัสในการแก้ไขปัญหานั้นตรงกัน เพราะในหลายกรณีมีปัญหาที่ซับซ้อนมาก ไม่เพียงแต่เด็กที่หลุดออกจากระบบการศึกษา แต่ยังรวมไปถึงปัญหาแวดล้อมอื่นด้วย เช่น พ่อติดยา แม่ติดเหล้า ยาพิการ ปวดตึง เป็นต้น ถ้าพึ่งครูคนเดียวไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้หมด ต้องบูรณาการหน่วยงานต่างๆ เข้ามาทำงาน กระจายกำลังกันไปว่าจะเข้ามาช่วยเหลือแต่ละกรณีอย่างไร ไม่เพียงแต่การให้ทุนการศึกษาเท่านั้น หากยังต้องแก้ไขปัญห่อื่นๆ ที่แวดล้อมตัวเด็กด้วย เพื่อเป็นเกราะป้องกันไม่ให้เด็กหลุดออกจากระบบการศึกษาอีก

สร้างกลไกการทำงานเชิงพื้นที่ พาเด็กกลับสู่เส้นทางการศึกษา

สุรี สะหนิบุต

ผู้อำนวยการกองการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม อบจ.ปัตตานี

องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) ปัตตานี เข้าเป็นส่วนหนึ่งในฐานภาคีการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ (Area-based Education: ABE) ภายใต้การสนับสนุนของ กสศ. ที่ได้ดำเนินการสร้างความเสมอภาคทางการศึกษามาตลอดระยะเวลา 2 ปี จนกระทั่งรัฐบาลได้ออกมาตรการ Thailand Zero Dropout ซึ่งทาง กสศ. ได้ขอความร่วมมือ อบจ.ปัตตานี เข้าร่วมร่วมพาเด็กที่หลุดออกจากระบบการศึกษา กลับเข้าสู่ระบบการศึกษาอีกครั้ง

Thailand Zero Dropout เป็นมาตรการระดับจังหวัด ไม่เพียงแต่ศึกษาธิการจังหวัดหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านการศึกษาเท่านั้นที่ต้องรับผิดชอบ แต่คือทุกภาคส่วนของจังหวัดปัตตานีที่จะต้องร่วมมือกัน โดยนายสนั่น สนธิเมือง รองผู้ว่าราชการจังหวัดปัตตานี ได้สั่งการ Kick Off ให้ทุกหน่วยงานดำเนินการตามมาตรการของรัฐบาล

จังหวัดปัตตานีได้เชิญทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเพื่อเข้าร่วมขับเคลื่อนมาตรการนี้ เริ่มจากดำเนินการค้นหา ช่วยเหลือ ส่งต่อ ตั้งแต่ระดับชุมชน ตำบล อำเภอ และระดับจังหวัด โดยตั้งโจทย์ว่า จะทำอะไรให้กลไกการทำงานในพื้นที่เกิดขึ้นได้ เบื้องต้นเราจะอาศัยกลไกในระดับท้องถิ่นที่ให้อำนาจผู้บริหารท้องถิ่นในการจัดการช่วยเหลือประชาชน ผ่านการจัดสรรงบประมาณที่มีอยู่ หากสุดความสามารถจริงๆ ก็จะส่งต่อไปยังกลไกระดับอำเภอและจังหวัดต่อไป

สำหรับจังหวัดปัตตานี เราค้นพบว่ามียุติบัตรเด็กที่หลุดออกจากระบบการศึกษาจำนวน 18,363 คน เมื่อนำตัวเลขนี้ มาเทียบกับข้อมูลของเด็กที่ประสบปัญหาด้านสายตา ในโครงการ I SEE THE FUTURE หรือโครงการออกแบบ นวัตกรรมเพื่อการคัดกรองสายตาของสถาบันวิจัยเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา กสศ. จะพบว่า ยังมีเด็ก ที่รอการค้นพบอีกประมาณ 12,000 คน

อย่างไรก็ดี ผลจากความร่วมมือในการทำงานที่ผ่านมา มีส่วนอย่างยิ่งในการสร้างการรับรู้ให้กับชุมชน และมี ส่วนทำให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องตระหนักว่า นี่คือการสร้างการมีส่วนร่วม สร้างกลไกให้เกิดขึ้น เพื่อที่จะ ประสานการทำงานที่มีความยั่งยืนของแต่ละหน่วยงาน

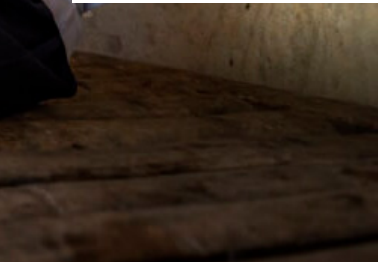
นอกเหนือจากความร่วมมือของหน่วยราชการแล้ว ใต้ฮิมาลาม ผู้นำศาสนาอิสลาม ยัง เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในฐานกลไกสำคัญของมาตรการนี้ เนื่องจากศาสนาอิสลามคือ 'วิถีชีวิต' ชาวมุสลิมในจังหวัดปัตตานีล้วนผูกพันกับมัสยิด ซึ่งเป็นศูนย์รวมในการ ปฏิบัติศาสนกิจ โดยมีการจัดตั้งกองทุนของผู้นำศาสนาเพื่อช่วยเหลือทางด้าน การศึกษาอีกด้วย

ในการสำรวจข้อมูลเด็กนอกระบบ เราพบว่าเด็กชาวมุสลิมจำนวนหนึ่งที่ไม่ได้มีชื่อ อยู่ในระบบเหมือนกับเด็กที่เข้าเรียนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาหรือสายสามัญ ทั่วไป อาจหมายถึงพวกเขาเดินทางไปเรียนด้านศาสนาในต่างประเทศ หรือเข้าเรียน ที่โรงเรียนปอเนาะ ตรงนี้เองทำให้ทางจังหวัดปัตตานีเน้นไปที่การวางกลไกช่วยเหลือ ดูแลให้เกิดความครอบคลุม เหมาะสมตามแต่ละกรณี

อย่างกรณีหนึ่ง มีเด็กหลุดออกจากระบบการศึกษาเป็นเวลา 2 ปี ตั้งแต่จบการศึกษา ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เพราะต้องดูแลยายที่เป็นผู้ป่วยติดเตียง ภาครัฐจึง ดำเนินการให้หน่วยงานต่างๆ ในแต่ละด้านเข้ามารับผิดชอบดูแล เช่น โรงพยาบาล ส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) และกองสาธารณสุขขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะเข้าไปช่วยเหลือยายที่ป่วยติดเตียง ส่วนเด็กที่ไม่ได้เรียนมา 2 ปี ทางเครือข่าย ABE และ อบจ.ปัตตานี จะเข้าไปช่วยเหลือในด้านการศึกษา แต่เราก็คงต้องถามความต้องการ ของเด็กด้วยเช่นกันว่า รูปแบบการศึกษาแบบไหนที่เหมาะสมและตอบโจทย์ของเขา เป็นต้น

อีกกรณีคือ พี่น้อง 6 คนที่อำเภอมายอ ไม่ได้เรียนหนังสือเลย พวกเขาอยากเรียน ใกล้เคียงบ้าน ใกล้บ้าน เราก็เน้นไปที่การให้เงินช่วยเหลือทางการศึกษา ประสานกับทาง โรงเรียนใกล้บ้าน พาพวกเขาเข้าไปสู่ระบบการศึกษาอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งเป็นไปตาม นโยบายของ อบจ.ปัตตานี ที่มี 'นวัตกรรม 4 จ.' คือ เจอ (เจอตัว) จัด (ให้การ ช่วยเหลือ) จิก (ติดตาม) จบ (สู่จุดหมายทางการศึกษา)

นอกจากนี้ จังหวัดปัตตานียังสร้างโมเดลนำร่องในพื้นที่เพื่อทดลองหาแนวทางการ ศึกษาที่เหมาะสมกับเด็ก เช่น ชุมชนแหลมโพธิ์ อำเภอยะหริ่ง มีการนำโครงการจัดการ ศึกษาแบบยืดหยุ่นเข้ามาใช้คือ '1 โรงเรียน 3 รูปแบบ' มาทดลองใช้กับเด็กในพื้นที่ โดยให้นักวิชาการการศึกษาของ อบต.แหลมโพธิ์ เป็นแกนหลักในการทำงานกับเด็ก เหล่านี้ หากการจัดการศึกษารูปแบบนี้ประสบความสำเร็จก็จะนำโมเดลนี้มาปฏิบัติ จริงและขยายผลในอนาคต

สานพลัง อปท. บูรณค้นหาเด็กหลุดจากระบบทั้งจังหวัด

เพียง นิจิตตะโล

ผู้อำนวยการกองการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม อบจ.สุรินทร์

จังหวัดสุรินทร์มีตัวเลขเด็กที่หลุดออกจากระบบการศึกษาอยู่ประมาณ 12,722 คน เรากำลังให้ทีมสำรวจเพิ่ม คาดว่าน่าจะมีมากกว่านี้ ซึ่งก่อนหน้านี้จังหวัดสุรินทร์ทำงานช่วยเหลือเด็กที่หลุดออกจากระบบการศึกษามาตลอด โดยวางแผนการทำงานร่วมกันกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ที่มีความสนใจประมาณ 51 แห่ง แต่เนื่องด้วยในช่วงแรกที่เราดำเนินงานการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ (Area-based Education: ABE) งบประมาณกับกำลังคนของเราค่อนข้างจำกัด จึงคัดเลือกพื้นที่นำร่องก่อน 20 แห่ง โดยเน้นไปที่พื้นที่ทางชายแดนที่มีอัตราเด็กหลุดออกจากระบบสูง

การทำงานกับ อปท. ไม่มีอะไรซับซ้อน เราชวนกันพูดคุยแลกเปลี่ยนว่าจะทำอย่างไรให้เด็กที่หลุดออกนอกระบบการศึกษากลับสู่เส้นทางการศึกษาได้ หรืออย่างน้อยๆ ให้เขาได้กลับมาเรียนรู้หรือเพิ่มศักยภาพในตัวเอง

เมื่อสำรวจเด็กที่หลุดจากระบบมาได้แล้ว เราจะจัดค่ายค้นหาตัวเองให้กับเด็กๆ เพื่อให้เขาค้นหาตัวเองจนเจอว่าอยากจะทำอะไร ก็จะมีแนวทางช่วยเหลือ 2 ทาง คือถ้าเด็กเขาอยากกลับมาเรียนต่อ เราก็ช่วยชี้ช่อง ให้คำแนะนำ ซึ่งโดยส่วนใหญ่เด็กจะกลับมาเรียนที่ กศน. ปัจจุบันเปลี่ยนเป็น สกร. (กรมส่งเสริมการเรียนรู้) แล้วก็ มีครู สกร. ช่วยดูแลติดตามให้

ส่วนเด็กที่เขาไม่อยากจะเรียนต่อแล้ว หรืออายุไม่เกิน 25 ปี ต้องการจะฝึกอาชีพ เราก็มีหลักสูตรฝึกอาชีพระยะสั้น 75 ชั่วโมง โดยใช้งบประมาณขององค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) ซึ่งเราจับมือกับวิทยาลัยการอาชีพในพื้นที่ โดยวางเงื่อนไขว่าต้องให้เด็กที่สนใจรวมกลุ่มกันไม่น้อยกว่า 20 คน จึงจะเปิดหลักสูตรให้ได้ โดย อบจ. จะรับผิดชอบค่าใช้จ่ายให้ทั้งหมด

ในปี 2567 ที่รัฐบาลประกาศมาตรการ Thailand Zero Dropout ส่วนตัวรู้สึกดีใจมากที่จะสามารถขยายการทำงานช่วยเหลือเด็กที่หลุดออกจากระบบการศึกษาได้เต็มพื้นที่ เราจะชวนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทำให้เต็มพื้นที่ทั้ง 172 แห่งเลย

เราได้วางแผน วางระบบการทำงานร่วมกันกับศึกษานิเทศก์จังหวัด เล่าให้เขาฟังว่าเราเคยทำงานกับเด็กที่หลุดออกจากระบบการศึกษา มีประสบการณ์การทำงานและกลไกในการทำงานอย่างไร แบบไหนที่น่าจะประสบความสำเร็จ

เด็กนอกระบบหาไม่ยาก แต่ต้องมีกลไกพัฒนาต่อ หากจะยึดตามแนวทางเดิมที่จังหวัดสุรินทร์เคยทำ เราก็เสนอไปว่าต้องแต่งตั้งคณะทำงาน 3 คณะ ทั้งคณะทำงานระดับจังหวัด อำเภอ และตำบล

ในระดับจังหวัด เราอยากทำงานให้ครบรูป คือให้เฝ้าระวังเด็กที่อยู่ในระบบ โดยใช้คณะทำงาน 4 คณะ ได้แก่ คณะทำงานระดับปฐมวัย ประถม มัธยม และอาชีวะ มีหน้าที่หลักคือเฝ้าระวังไม่让孩子ที่เรียนอยู่ตอนนี้หลุดออกจากระบบ ด้วยกระบวนการหรือเทคนิคที่แต่ละหน่วยงานทำอยู่แล้ว อาจจะมีพัฒนาภิยกรรม หรือจัดการศึกษาที่ยืดหยุ่นด้วยโมเดล '1 โรงเรียน 3 รูปแบบ' ตรงนี้แล้วแต่เขา

สำหรับ อปท. ที่เคลื่อนงานกับเราอยู่ก่อนแล้ว แนวทางในการช่วยเหลือเด็กที่สำรวจมาได้ก็ยังคงเป็นไปตามแนวทางเดิม คือให้เขาส่งข้อมูลมา แล้วเราจะจัดค่ายค้นหาความต้องการให้เขา ว่าเขาต้องการที่จะเรียนต่อ หรือต้องการฝึกอาชีพ ส่วน อปท. อีกร้อยกว่าแห่งที่ยังไม่เคยเคลื่อนงานร่วมกัน เราให้เขาไปสำรวจข้อมูลเด็กมาก่อน แล้วค่อยมาวางแผนงานในการช่วยเหลือต่อไป

จากที่เล่าว่าเราสำรวจช่วยเหลือเด็กที่หลุดออกจากระบบ ควบคู่กับดูแลเฝ้าระวังเด็กที่อยู่ในระบบ อีกหนึ่งสิ่งสำคัญที่เรามองว่าจะเป็นผู้ขับเคลื่อนเรื่องการศึกษาได้อย่างดีที่สุดเลยก็คือ 'ครู' เรามองว่า

จำเป็นอย่างมากที่ต้องพัฒนาครู แต่ถ้าพัฒนาทั้งหมด เรายังไม่มีไหว ทางเครือข่าย ABE สุรินทร์ จึงตกลงกันว่าเราควรจะไปที่ครูแนะแนว เพราะเป็นบุคคลที่ต้องคอยให้คำปรึกษาหรือช่วยเหลือเด็กโดยตรง

เรามีการอบรมครูแนะแนวมาตั้งแต่ก่อนมีโควิด และคิดว่าเราจะพัฒนาครูแนะแนวให้ครบทุกแห่งในจังหวัดสุรินทร์ ดังนั้นเราดูทั้งหมด ทั้งเด็กนอกระบบ ในระบบ และครู

แต่อย่างไรก็ตาม มีปัญหาอุปสรรคที่อยากจะสะท้อนให้เห็นคือ เวลาที่ทีมลงไปสำรวจ บางครั้งก็ไม่ได้ได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครอง เขากลัวว่าเราจะเอาข้อมูลลูกเขาไปทำอะไร เพราะเด็กกลุ่มนี้บางคนติดยาเสพติด หรือมีปัญหาอื่นๆ พ่อแม่ก็กลัวว่าเราจะไปจับลูกเขา สิ่งทีพื้นที่ต้องทำคือสร้างการรับรู้ นายก อบต. ต้องบอกกำนันผู้ใหญ่บ้าน ให้ไปชี้แจงคนในพื้นที่ว่าจะมีทีมมาสำรวจ ต้องการเข้ามาช่วยเหลือลูกคุณ

อีกเรื่องคือข้อมูลที่เราต้องสำรวจตามที่ผู้ผลิตแอปพลิเคชัน (แอปพลิเคชันสำรวจและกรอกข้อมูลเด็กที่หลุดออกจากระบบการศึกษา) ให้มานั้น รายละเอียดเยอะมากต่อหนึ่งเคส เป็นภาระงานที่ค่อนข้างเยอะ

อันนี้เป็นอุปสรรคแค่เรื่องการสำรวจนะ แต่ความท้าทายที่เราจะไปดึงเขากลับเข้ามาสู่เส้นทางการศึกษา นี่แหละยากมาก ต้องวางแผนทาง ต้องตกลงปรึกษาร่วมกันในแต่ละบริบทพื้นที่ว่าจะเอาอย่างไร เพราะเด็กเหล่านี้คือทรัพยากรที่จะต้องเติบโตในชุมชน หรือเติบโตเป็นผู้นำชุมชนในอนาคตด้วย

อย่างที่ กสศ. พูดว่า 'เราต้องไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง' เพราะถ้าเราทิ้ง ก็ต้องติดอยู่ในวงจรเดิมต่อไป

MONITORY REPORT

รายงานพิเศษกิจกรรมสำคัญของ กสศ.
และภาคีเครือข่ายการศึกษา

01

กสศ. ร่วมเป็นเจ้าภาพจัดงาน สมัชชาการศึกษาในระดับชาติ ครั้งที่ 2 นำเสนอความก้าวหน้า แก้เหลื่อมล้ำการศึกษา จากความร่วมมือภายใต้ เป้าหมาย Thailand Zero Dropout

เมื่อวันที่ 22 สิงหาคม 2567 กสศ. ร่วมกับสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา และภาคีเครือข่าย จัดประชุมสมัชชาสภาการศึกษาในระดับชาติ ครั้งที่ 2 (2nd National Education Assembly) ภายใต้หัวข้อ 'All for Education จับมือไว้ สร้างการศึกษาไทยไปด้วยกัน' ณ วิทยาลัยการอาชีวศึกษาปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี โดยมี พลตำรวจเอก เพิ่มพูน ชิดชอบ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ เป็นประธานร่วมด้วยผู้แทนองค์กรทุกภาคส่วนจากทั่วประเทศ ประกอบด้วย สมัชชาหรือสภาการศึกษาจังหวัด หน่วยงานด้านการศึกษาระดับชาติ ภาคธุรกิจเอกชน ภาคศาสนา ภาควิชาการและวิชาชีพ ภาคประชาสังคม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคประชาชน รวมกว่า 600 คน

นายพัฒนาพงษ์ สุขมะดัน ผู้ช่วยผู้จัดการ กสศ. และคณะทำงาน ได้รายงานความคืบหน้าของการทำงานต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการว่า กสศ. เกี่ยวกับการขับเคลื่อนนโยบาย Thailand Zero Dropout ของรัฐบาล โดยมีข้อค้นพบจากการทำงานใน 25 จังหวัดนำร่องว่าจังหวัดใดที่มีเครือข่ายสภาการศึกษาหรือสภาการศึกษา จะเป็นจังหวัดที่สามารถยับยั้งกันได้ก่อน ด้วยความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม รวมถึงอาสาสมัครภาคีที่ทำงานด้านการศึกษาในพื้นที่ ซึ่งสอดคล้องกับมติที่สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษากำลังผลักดันให้มีการจัดตั้งสภาการศึกษาในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ โดยจะเป็นกฎเกณฑ์สำคัญในการไปสู่เป้าหมาย Thailand Zero Dropout ที่ภาคีเครือข่ายตั้งไว้

ดร.ไกรยส ภัทราวาท : พลังของทุกคน คือ ผู้เปลี่ยนเกมความเสมอภาค การศึกษาอย่างแท้จริง

ประเทศไทย สร้างผลกระทบต่อชีวิตเด็กหลายล้านคน
คนที่ทุกคนมีส่วนร่วมได้

หัวใจของการจัดงานในครั้งนี้คือการเปิดพื้นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้และเปิดรับแนวทางใหม่ จากประสบการณ์อันมีคุณค่าของทุกคน ทุกเพศ ทุกวัย ทุกวงการ เพียงมีหัวใจของนักสร้างการเปลี่ยนแปลง

ครบรอบ 5 ปีกองทุนเสมอภาค แก้เหลื่อมล้ำการศึกษา ด้วยพลังของทุกคน กสศ. จัดมหกรรม 'ALL FOR EDUCATION EDUCATION FOR ALL' รวมพลังนักสร้างการเปลี่ยนแปลง และนวัตกรรมการเรียนรู้เพื่อเด็กทุกคน วันศุกร์ที่ 23 - วันอาทิตย์ที่ 25 สิงหาคม 2567 ณ อิมแพค ฟอรัม เมืองทองธานี นำเสนอ 100 นวัตกรรม แก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา และ 8 ประเด็น เปลี่ยนเกม แก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของ

ดร.ไกรยส ภัทราวาท ผู้จัดการ กสศ. กล่าวในงานว่า ตลอด 5 ปีที่ผ่านมา กสศ. ได้ร่วมทำงานด้านวิชาการและปฏิบัติงานในพื้นที่ต่างๆ ร่วมกับผู้คนและองค์กรหน่วยงานทั่วประเทศในหลากหลายรูปแบบ จนได้รับทั้งข้อมูลสำคัญและมีภาพของความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นแล้ว ภายใต้ความร่วมมือของภาคีเครือข่ายผู้มีประสบการณ์ที่อยู่ในพื้นที่ทั่วประเทศ

03

'ผู้ต้องขังในไทย 77.11% มีระดับการศึกษา ต่ำกว่าขั้นพื้นฐาน' ก.ยุติธรรม จับมือ กสศ. ชูเป้าหมาย Thailand Zero Dropout ใช้การศึกษายัดหยุน สร้างชีวิตใหม่ให้เด็กเยาวชน ในกระบวนการยุติธรรม

เมื่อวันที่ 24 กรกฎาคม 2567 ณ ลานสามฝัน อุทยานการเรียนรู้ TK Park จังหวัดยะลา กระทรวงยุติธรรมร่วมกับ กสศ. ประกาศร่วมกันแก้ปัญหาเด็กและเยาวชนหลุดนอกระบบการศึกษาให้กลายเป็นศูนย์ Thailand Zero Dropout "การศึกษาสร้างชีวิตใหม่ คืนพลเมืองคุณภาพสู่สังคม"

กระทรวงยุติธรรมซึ่งมีหน่วยงานดูแลเด็กและเยาวชนที่อยู่ในกระบวนการยุติธรรม ทั้งกรมราชทัณฑ์ กรมคุมประพฤติ และกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน พบว่าในผู้ต้องขังทั้งหมด 299,499 คน มีระดับการศึกษาต่ำกว่าขั้นพื้นฐานถึง 230,914 คน คิดเป็น 77.11% ซึ่งการจัดการศึกษาให้กับเด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรมถือได้ว่าเป็นสถานศึกษาในระดับพื้นฐานที่ใหญ่มากในประเทศไทย เรื่องนี้สำคัญมาก โดยมอบหมายให้หน่วยงานของกระทรวงยุติธรรมในจังหวัดชายแดนภาคใต้และพื้นที่ที่มีความพร้อมเดินหน้าก่อน เพื่อเป็นต้นแบบยับยั้งพร้อมกันทั่วประเทศ

FUNDS ACTIVITY

กิจกรรมและความเคลื่อนไหว
ของโครงการสนับสนุนทุนการศึกษา

แนะนำทุนการศึกษาที่ช่วยเหลือใจสำหรับน้องๆ เยาวชน

โครงการมอบทุนการศึกษามูลนิธิศึกษาวิจัยและพัฒนา เพื่อสังคมวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (ม.ต้น)

มูลนิธิศึกษาวิจัยและพัฒนาเพื่อสังคมวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จัดโครงการมอบทุนเพื่อสนับสนุนและส่งเสริมศักยภาพทางการศึกษา แก่เยาวชนที่มีความสามารถ มีความตั้งใจ และมีความประพฤติดี ใต้รับการศึกษาดูเนื่องในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยจะสนับสนุนค่าเทอมและค่าครองชีพ ค่าอาหาร และที่อยู่อาศัย รวมทั้งสิ้นประมาณ 10 ทุนตลอดทั้งโครงการ

ระยะเวลาเปิดรับสมัคร:

1 มกราคม-25 กันยายน 2567

ติดตามได้ที่เว็บไซต์: <http://crdc-fc.com/th/privilege/stf-scholarship>

เฟซบุ๊ก: <https://www.facebook.com/CRDCFC>

อีเมล: stffoundation.contact@gmail.com

LINE: crdc-fc

โทร: 02-150-9560, 098-274-0565

มูลนิธิคุณแม่จินตนา ธนาลงกรณ์
ประกาศรับสมัครผู้ขอรับทุนการศึกษามูลนิธิฯ ประจำปี 2567
สำหรับนักเรียน-นักศึกษา ระดับชั้นประถมศึกษา - อุดมศึกษา
ที่เรียนดีแต่ขาดแคลนทุนทรัพย์ทั่วประเทศ
ตั้งแต่วันที่ 15 กรกฎาคม 2567 - 15 กันยายน 2567

มูลนิธิคุณแม่จินตนา ธนาลงกรณ์ จัดทุนการศึกษา ซึ่งได้รับจัดสรรเงินบริจาคจากผู้มีจิตศรัทธา เพื่อมอบให้แก่นักเรียน นิสิต นักศึกษา ที่มีผลการเรียนดี แต่ขาดแคลนทุนทรัพย์ โดยไม่มีเงื่อนไขที่จะต้องใช้คืน เพียงแต่มุ่งหวังว่าเงินทุนการศึกษานี้จะเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างคนดี คนเก่ง มีคุณธรรมให้กับสังคมและประเทศชาติ ประกอบด้วย 1) ทุนการศึกษาชั้น ปวช. ทุนการศึกษาละ 6,000 บาท จำนวน 12 ทุน 2) ทุนการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ทุนการศึกษาละ 3,000 บาท จำนวน 24 ทุน

รับสมัครภายใน 15 กันยายน 2567
โทร: 02-422-9400 ต่อ 9840 คุณบัญญัติ, 02-422-9400 ต่อ 9853 คุณสุพิชญา
เฟซบุ๊ก: <https://www.facebook.com/JintanaMF>
อีเมล: foundation@sabina.co.th

ทุนการศึกษามูลนิธิคุณแม่จินตนา ธนาลงกรณ์ (ปวช./ประถม)

มูลนิธิคุณแม่จินตนา ธนาลงกรณ์ จัดทุนการศึกษา ซึ่งได้รับจัดสรรเงินบริจาคจากผู้มีจิตศรัทธา เพื่อมอบให้แก่นักเรียน นิสิต นักศึกษา ที่มีผลการเรียนดี แต่ขาดแคลนทุนทรัพย์ โดยไม่มีเงื่อนไขที่จะต้องใช้คืน เพียงแต่มุ่งหวังว่าเงินทุนการศึกษานี้จะเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างคนดี คนเก่ง มีคุณธรรมให้กับสังคมและประเทศชาติ ประกอบด้วย 1) ทุนการศึกษาชั้น ปวช. ทุนการศึกษาละ 6,000 บาท จำนวน 12 ทุน 2) ทุนการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ทุนการศึกษาละ 3,000 บาท จำนวน 24 ทุน

รับสมัครภายใน 15 กันยายน 2567

โทร: 02-422-9400 ต่อ 9840 คุณบัญญัติ, 02-422-9400 ต่อ 9853 คุณสุพิชญา

เฟซบุ๊ก: <https://www.facebook.com/JintanaMF>

อีเมล: foundation@sabina.co.th

Activities Line Up

25

สิงหาคม 2567
เวลา 09.00 - 16.00 น.

Serious Leisure

ชวนเรียนรู้ที่จะนำกิจกรรมยามว่าง หรืองานอดิเรกที่สนใจมาพัฒนา Mindset ให้มีทัศนคติที่ดีในการพัฒนาตนเอง

15

กันยายน 2567
เวลา 10.00 - 16.00 น.

Social Innovator

ชวนพัฒนาทักษะในการออกแบบ นวัตกรรมสุดเจ๋งกับทีมวิทยากรจาก SYSI

29

กันยายน 2567
เวลา 09.00 - 16.00 น.

Learn How to Learn and Earn

ชวนทุกคนมารู้จักการเรียนรู้ที่ถูกวิธีในทุกช่วงวัย ที่จะนำไปสู่การต่อยอดอาชีพในอนาคต

ลงทะเบียน

กิจกรรม Online ไม่เสียค่าใช้จ่าย

ลุ้นรับของรางวัลพิเศษ และรับเกียรติบัตรหลังจบกิจกรรม

Learning City: เมืองแห่งการเรียนรู้ไม่สิ้นสุด

กสศ. โดย Equity lab ร่วมกับ สำนักพัฒนาการเรียนรู้เชิงพื้นที่ (ABE) ชวนนักเรียน นักศึกษา เข้าร่วมกิจกรรมเวิร์กช็อปสุดพิเศษ เพื่อพัฒนาสเกลการเป็น Lifelong Learner

Learning City คือโครงการที่จะทำให้คุณกลายเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต พร้อมสร้างพื้นที่แห่งการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมในชุมชนของคุณเอง ขอเชิญชวนทุกคนมาร่วมเป็นส่วนหนึ่งของการเปลี่ยนแปลงครั้งยิ่งใหญ่ ผ่าน 3 เวิร์กช็อปสุดพิเศษ

1. Serious Leisure: พลิกโฉมความชอบ ตบโจทย์ความใช่ (ภายใน 25 สิงหาคม)
2. Social Innovator: บ่มเพาะทักษะนวัตกรรมสังคม (ภายใน 15 กันยายน)
3. Learn How to Learn and Earn: เปิดโลกการเรียนรู้ เปิดประตูสู่อาชีพ (ภายใน 29 กันยายน)

นี่คือโอกาสในการพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับโลกยุคใหม่ และเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างสรรค์ชุมชนแห่งการเรียนรู้

ลงทะเบียนเข้าร่วมครบกิจกรรม และเริ่มต้นการเดินทางสู่การเป็น Lifelong Learner ได้ที่

รวมกิจกรรม

กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา

ประจำเดือน

กรกฎาคม 2567

รวมกิจกรรม กสศ. และภาคีหุ้นส่วนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา เดือนกรกฎาคม 2567

ติดตามความเคลื่อนไหวของ กสศ.
ได้ที่ <https://www.eef.or.th>

<https://www.facebook.com/EEFthailand>
<https://www.youtube.com/@EEFthailand>

ร่วมแสดงความคิดเห็น
หรือส่งข้อเสนอแนะมาได้ที่
content@eef.or.th

“โครงการใหม่นี้ (Thailand Zero Dropout) แสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่นอันแรงกล้าของประเทศไทย ต่อการศึกษาที่เท่าเทียมและครอบคลุม ... การพาเด็ก 1 ล้านคน กลับเข้าสู่การศึกษาอีกครั้ง ภายในปี 2570 จำเป็นต้องมีการร่วมมือกัน จากทั้งรัฐบาลและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมด”

ซอฮยอน คิม

(Soohyun Kim)

ผู้อำนวยการสำนักงานยูเนสโก
ประจำกรุงเทพฯ
และผู้แทนประเทศไทย
เมียนมา ลาว และสิงคโปร์

“การช่วยให้เด็กกว่า 1 ล้านคน ได้กลับเข้าสู่ระบบการศึกษาอีกครั้ง หรือก้าวเข้าสู่ทางเลือกการศึกษาที่ยืดหยุ่น ถือเป็นก้าวสำคัญของการศึกษาไทยในการ สร้างระบบการศึกษาที่รับรองได้ว่าจะไม่ มีเด็กคนใดถูกทิ้งไว้ข้างหลังอย่างแท้จริง”

คยองซอน คิม

(Gyeongseong Kim)

ผู้อำนวยการองค์การยูนิเซฟ
ประเทศไทย

“การทำงานร่วมกันทำให้มีความเป็นไปได้มากขึ้น ที่จะส่งต่อเด็กไปสู่การศึกษาในระดับสูงขึ้น ตามศักยภาพ วันนี้ทุกฝ่ายแสดงให้เห็นว่า พร้อมที่จะขับเคลื่อนงานไปด้วยกันแล้ว ... เราจะไม่มีเด็กหลุดออกไปจากระบบการศึกษาอีก”

พลตำรวจเอกเพิ่มพูน ชิตชอบ

รัฐมนตรีว่าการ
กระทรวงศึกษาธิการ

“การได้รับการศึกษา หมายถึงการได้รับความยุติธรรม เรื่องนี้เป็นความรุนแรงที่มองไม่เห็น ... นี่คือวิกฤตของพื้นที่ที่ต้องช่วยกันแก้ ด้วยความตั้งใจ ช่วยคนหนุ่มสาวให้กลับมา เป็นทรัพยากรสำคัญของประเทศ”

พันตำรวจเอกทวี สอดส่อง

รัฐมนตรีว่าการ
กระทรวงยุติธรรม

